

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Ex Annexis, scopo, causis, similibus, & doctrinarum varietate. cap. 29.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

Joseph Patriarcha eleganti similitudine comparat; Vt scias (ait) *Serm. 2. in Missis est.*
 quis, & qualis homo fuerit Ioseph. Memento illius quondam Patriarchæ venditi in Ægipto, & scito ipsius istum non solum vocabulum fuisse sortitum, sed castimoniam assequutum, innocentiam adeptum, & gratiam] Inde per varias vtriusque Iosephi sortes celebri inductione decurrens: celebrem facit amplificationem; August. afferens locum Sap. properans homo sine querela deprecari pro populis, proferens seruitutis suæ scutum orationem, & per incensum deprecationem allegans, restitit iræ & finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus.] Hunc hominem dicit esse Christum Pontificem nostrum, qui assumpto carnis humanæ thuribulo, & supposito igne altaris, id est anima sua magnifica, adiecto etiam incenso, qui est spiritus immaculatus, medius inter viuos, & mortuos stetit, & mortem non permisit ultra grassari.]

Serm. 98. de temp. sap. 18.

Ex annexis: Scopo: Causis: similibus, & Doctrinarum varietate. Cap. XXIIX.

Decimosexto, Celebris erit amplificatio, si antecedentia examinemus, si subsequencia conijciamus, quæ duo per se expensa, rem totam non solum explicant, vt alibi dicebamus sed etiam illustrent, & augent: Quæcumque ad Galatas scripsit Apostolus ex hoc vno primo capite antecedenti nascuntur, Miror quod tam cito transferimini, ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi in aliud Euangelium, quod non est aliud nisi quia sunt aliqui qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi] & ex ijs quæ cap. vltimo inferuntur, quicumque volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum vt crucis Christi persecutionem non patiantur vt in carne vestra glorientur] Psalmus 43. de Christo Messia loquitur, & exponi debet, tum ex antecedentibus, tum ex eo, quod consequitur, Patet, nam titulus est canticum pro dilecto, id est laus pro Christo Messia, quem Pater æternus non semel dilectum vocat, & pro ijs qui commutabuntur, id est pro populis Fidelibus, qui Ecclesiam Christi faciunt, qui commutandi dicuntur per Iustificationem, a Messia in hoc sæculo, & in alio per resurrectionem, & gloriã; qui enim Idola adorabant Deum verum cognoscent, & qui mortalem in terris vitam degebant, immortali in cælis beatitudine fruuntur: De his autem duobus loquitur psalmus, de Christo scilicet dilecto & Ecclesia, vnde

Ex annexis amplificatio fit.

D d statim

statim habetur in primo versu, dico ego opera mea Regi, scilicet Messiae, deinde astitit Regina à dextris tuis, quae est Ecclesia, quae commutata est; in ultimo verò, Propterea confitebuntur tibi in aeternum, & in saeculum saeculi, quod scilicet omnes essent Messiae laudes decantaturi; Ex hoc consequenti, Si cum antecedente iungatur, facile tota vis cantici colligetur. Item apud Lucam Parabola Pharisei, & publicani optimè pendet ex eo antecedente; Dixit Iesus parabolam, ad eos qui in se confidebant, & aspernabantur ceteros] sicut & maximè augetur ex hoc consequente qui se exultat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur] Nam ex ijs verbis omnia pendunt, in se confidere, alios aspernari, exaltari, & humiliari, quod in ceteris parabolis licebit animaduertere, & conferet non parum, siquidem vel in principio, vel in fine ipsius parabolae aliquid simile adijcitur.

Scopus attendendus.

Decimoséptimò, Sicut ad inuestigandum historiae sensum, multum interest praeter oculis scopum quem sibi scriptor proposuit habere continuò; ita & ad varias argumentationes extrahendas prodest eundem scopum attendere: Inuabit item, si variae circumstantiae, Personarum, loci, temporis, modi seriò aduertantur; rursus si causae afferantur: Nam in vno eodemque subiecto, nonnunquam videmus ex quatuor causis argumenta, & amplificationes posse desumi. S. Leo. in Sermon. de transfiguratione ad scopum primo attendit, in qua transfiguratione (ait) illud principaliter agebatur, ut de cordibus discipulorum crucis scandalum tolleretur, nec conturbaret eorum fidem voluntariae humilitatis passionis, quibus reuelata esset abscondita excellentia dignitatis] Bern. in illud vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem, ex circumstantiis scripturae sic argumentatur: Quis (inquit) hoc dixerit, scitis, & tempus, scitis, Dominum enim est verbum istud, & instante iam passione, & attenditur quod ipse iam erat passurus, & non discipuli, nec tamen pro se dicebat orandum, sed pro illis; si tantum illos oportebat timere in passione Domini, quantum nobis est nunc fratres timendum in passione nostra?] D. Petrus tractans illud Psalmi, non dabis Sanctum tuum videre corruptionem, addit circumstantiam euidenter probantem, Dauid (inquit) defunctus est, & sepulchrum eius apud nos est] Bern. in psalm. qui habitat; ita sententiam illam amplificat Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te; mira (inquit) dignatio, & verè magna dilectio charitatis, Quis enim, quibus, de quo, quid mandauit? Quis enim manda-

Serm. 5.
in ps. qui
habitat.

Serm. 12.

mandavit? cuius sunt Angeli, cuius mandatis obediunt: Summa maiestas mandavit Angelis, & Angelis suis mandavit, illis utique tam sublimibus, tam beatis, tam sibi coherentibus, tam familiariter adherentibus, & verè domesticis Dei, mandavit de te, tu quis es? Domine quid est homo quod minor es eius, & filius hominis quia reputas eum? quasi verò non sit homo putredo, & filius hominis vermis, sed quid putas mandavit de te? numquid scripsit contra te amaritudines, nunquid ut contra folium quod vento rapitur ostendat potentiam suam? Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te. De quatuor causis exemplum sit in præcepto charitatis; Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo.] Causa efficiens, & præcipiens est Deus, Materia est præceptum dilectionis Dei, & proximi, Forma ex toto corde tuo, anima viribus &c. Finis Deus ipse, & Christus, in quem tota lex tendit: Aliud sit exemplum in historia Davidis pugnantis contra Goliath: Finis fuit Davidi, ut iniuriam divinæ maiestatis vlcisceretur, ut sciant omnes, quod Deus est in Israel, Formalis causa; Ego venio ad te in nomine Dei exercituum, efficiens principalis; Deus, ministerialis & instrumentalis David ipse in funda, & lapide, Materia, ipsa pugna.

Decimo octavo, Cum aliquid è scripturis afferimus, præferimus si difficultatem aliquam secum importet, potest una, vel plures rationes afferri, cur hoc, vel isto modo, & non alio dicatur, siue rationes ab ipsa scriptura decerpantur, siue ex Sanctorum Patrum promptuarijs eruantur, aut à nobis prudenter excogitate in medium subijciantur: & tales sint, quibus doctrinæ ipsius rationabilitas manifesta fiat. Quem modum August. appellat secundum Ethologiam, seu causæ redditionem: Exemplum sit potest causa afferri, quare Deus cætera suo verbo creavit, dixit & facta sunt,] carnem tamen hominis de limo terre formaverit, quare de costa primi hominis, Etiam edificare voluerit. Quarit S. Ambr. causam secundi, & docet de ipsius Adæ costa factam esse mulierem, ut sciremus vnam in viro, & muliere corporis esse naturam, vnum fontem generis humani: Quarit idem quare de alijs rebus dicatur vidit Deus quod esset bonum] non autem de homine, cuius tamen creatio, & constitutio alijs præferenda sit, utpote melior: Respondet quia aliæ res, quæ libero arbitrio, & ratione carent, suam integram habebant naturæ bonitatem, at homo libertate præditus, & ad bona supernaturalia ordinatus, nondum suam perfectionem

D d 2 erat

Scriptura per rationes alla tas amplifica tur.
l. de Pa rad. c. 10.
Hic
Hic
Hic

erat consequutus: Similiter si mysterium piscinae explicem, quæstionem mouere possum, quare vnum tantum illa aqua singulis annis sanaret non plures, quare non nisi post motionem Angeli? Ita per reliquas circumstantias inquirens nobilissimas disputationes offerentur, in quibus abstrusiora mysteria diuulganda referantur. Bern. in psalmum 33. causam reddit, cur mors peccatorum pessima dicatur; mala (inquit) in amissione mundi, quia non possunt sine dolore separari ab eo quem diligunt, peior in dissolutione carnis, à qua euelluntur eorum anima à spiritibus malignis, pessima in tormentis inferni, quando corpus, & anima perpetuis simul addicentur ignibus.]

Serm. 43. ex paruis.

Decimonono. Sanctorum librorum verba ex his quæ dicuntur, aliquid aliud innuunt proximum, & affine, ei quod scribitur, vt facile sit ex tali proportione consimilium, seu rerum affinitate, allusionem fieri ad id, quod implicite concluditur, & tunc ea coniunctio, & significatio maiestatem orationis auget, quia vnum simile alteri lucem præfert: Exempla regulæ declarabuntur quæ patribus vsitatissima est; Bern. cum explicasset mortem peccatorum pessimam, ex affinitate quadam sententiæ, addit mortem bonorum optimam esse, quoniam sit ibi quies à labore, sit iucunditas de nouitate, sit securitas de aternitate.] Idem super illa verba Cant. oleum effusum nomen tuum] Ex vicinitate verbi effusionis, considerat virtutem infusionis, ita vt dona Dei, quæ nomine olei proponuntur, & infundi dicuntur in ordine ad nos, qui recipimus, & effundi quando proximis per nos communicantur] idem in illa verba memorare nouissima tua, ex hoc quod dantur nouissima, per quandam affinitatem alludit ad primordia, & media, quorum respectu nouissima dicuntur: Recole (ait) primordia, attende media, memorare nouissima, prima pudorem addunt, secunda dolorem ingerunt, nouissima metum incutiunt, cogita vnde veneris & erubescere, vbi sis & ingemisce, quò vadis & contremisce. Hoc eodem modo, ex causis possumus philosophari de effectibus, & vice versa de effectibus causas cognoscere; item ex vno simili aliud colligere, ex vno relatiuo, alterum: & ex signis rem significatam. Ex

Ex scriptura sententia, colligitur aliqd aliud.

Loco citato.

Serm. in Cant. 18.

relatis argumentatur Paulus ad Roman. Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater] quod exag- gerans Chrysostomus; Neque enim solum dicit (Pater) sed (Abba Pater) quæ potissimum vox, est germanorum, ac legitimorum ad patrem liberorum,] & diuus Hieron. qui vocat Patrem (ait) filium se esse profitetur, debet ergo patri similis in mori-

Rom. 8.

Hom. 14.

in epist. ad Rom.

Rom.

mor-
iori
fuo-
crep-
tis
ca-
re
re
ille
Apo-
ver-
ed
Ea
ali-
rati-
P
exp-
cos
fac-
stim
Huc
phil-
Ari-
Plin-
fapi-
dix-
pro-
firi-
qua-
Ori-
nan-
loa-
res
ali-
lor-
dun-
ter
pos-
ac-
&
ta

moribus inueniri, nè nomine quoque in vacuum vsurpato, maiori pœne subiaceat Ioan. 13. Non est seruus maior Domino suo, neque Apostolus maior est eo qui misit illum. Ex signis increpat arrogantiam Pharisæorum Christus, factò vespere dicitis serenum erit, rubicundum est enim cœlum, & mane, hodie tempestas, rutilat enim triste cœlum, faciem ergo cœli dijudicare nostis, signa temporum non potestis? & Centurio viso terre motu, & his quæ fiebant exclamauit, verè filius Dei erat iste Dion. Areop. scribens ad Polycarpum contra sophistam Apolophanem ex signis, Christi diuinitatem, probat his verbis. Hæc sunt quæ tunc temporis contingere, naturam profectò superantia, ac soli Christo possibilis, qui Author est omniũ; Ea si potes Apolophanes argue, nempè enim vna tecum præsens atque aspexi, ac dijudicauit omnia, dignaque sum admiratione prosequutus.

Postrema, & vicesima regula erit si simul cum sententiarum explicatione aliquid ex doctrina Theologorum, quos scholasticos vocamus, quasi commentarij loco adijciamus, nec deerit facultas, cum præ cæteris D. Thomas ex harum literarum testimonijis penè totam suam theologiam confirmet & cõponat. Huc præterea refertur si quis ad sententias sacras dilatandas, philosophorum moralia dicta applicet, cuiusmodi sunt, quæ ex Arist. aut aliorum philosophorum Epicteti, Platonis, Senecæ, Plutarchi, libris moralibus desumuntur, vt diuinæ ac reuelatæ sapientiæ tanquam ancillæ famulentur, parçè tamen, vt alibi diximus. Idem esto iudicium de naturali philosophia, de scriptoribus historicis, de artibus humanis, cum multa sint in nostris scripturis, quæ harum rerum adminiculò indigeant; Aliqua item ex Poetarum eruditionibus facient ad rem nostram. Orig. Nisi (ait) naturã animalium sic intelligere deberemus, nunquam dixisset in Euãgelio Saluator, Dicite vulpi illi, neque Ioannes generatio viperarum: Basil. sicut (ait) solent tinctores vt perfectum colorem purpuræ panno inducant, inferiorem alium colorem præmittere, super quo amplius exprimitur color ille perfectus, ita de disciplinis humanis præmittendis ante diuinam scientiam indicandum est. At sicut ante diuinas literas, hæc prophana addiscuntur, ita eisdem tractandis vsui esse possunt, quod à plerisque Sanctorum Patrum maximè Nazianzeno, Clemente Alexandrino, Basilio, Lactantio, Hieronymo, & alijs videmus esse factum; Ambros. in libris hexameron multa de naturali philosophia docet, scripturas etiam afferens vn-

Dd 3 de in

Matt. 16.

Matth. 27.

Epist. 7.

Scriptura amplificatur ex doctrinis varijs.

Hom. 3. in Cant. Tract. ad Nepotes.

Hier. 17.

de in illum locum Hieron. perdix fouet, quæ non peperit, naturam perdicis describit, sicut in verba Christi; estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ; potest fieri digressio ad naturam horum animalium inquirendam, ut inde simplicitas prudens, & simplex prudentia doceatur: sic in Ecclesiastico. brevis in volatilibus est apis, & initium ducoris habet fructus eius, inde potest fieri descensus ad naturam apium inuestigandam, nam ut docet Ambr. apes sunt laboriosæ, & inertes durius castigant, cessantesque ab opere

5. *Nex. c.*
21.

Arist. 1.
bist. ani-
mal. c. 22.

morte condemnant; expellunt, & occidunt nimium comedentes, omnes sunt occupatæ; quædam directa acie certis Ducibus bellum mouent, quædam circa victum inuigilant, mellificam alia, cellas explorant, & inter has vias nulla alterius operi insidiatur, nulla raptim vicinat, sed suo labore victum conquirunt omnes; Unde virum spiritualem ex Apum philosophia instruere poterimus, qualiter erga se, erga proximos, erga superiores gerere se ipsum debeat; otium, ut fugiat; contra tentationum procellas instructa acie procedat sub recta superiorum disciplina: alijs non detrahat, sed inter flores facta conuersationis mella spiritualis fructus carpens in proprio sudore panem suum comedat. Exemplum ex vsu moralis Philosophiæ: si agas V.g. de ciborum temperantia in illud Eccl. 37. Noli auidus esse in omni epulatione, & non te effundas

In mor. lib.
de tuen. va-
letudine.

Plut. loc.
cit.

Lib. 11.
c. 53.

Tract. 2. in
Ioan.

super omnem escam, in multis enim escis erit infirmitas. Potest adduci autoritas Plutarchi: Vulgares cibi (ait) appetitum intra naturæ modum continent, coquorum, & opificum artes, & calidissima ista aromatibus condita cupidæ (ut appellat Comicus) semper fines voluptatum proferunt, vitia temperantque supplantant; Item Platonis cuius cæna fuit tantæ philosophicæ Frugalitatis, ut de eo diceretur: qui cum Platone cenarent postridie etiam suauiter habere: idem Medicorum Aphorismis adductis potest ostendi: Nam Galenus affirmat cibum compositum ex varijs rebus facile corrumpi. Plinius docet cibum simplicem esse maximè vtilem homini, sed multorum ciborum mixtionem esse pestilentem & perniciosam. Theologia vero scholastica nobis valde ad scripturas amplificandas debet esse vsui. Exemplum sit ex psalmo 50. Ne proiecias me à facie tua & spiritum Sanctum tuum nè auferas à me, ex theologia doctrina afferat esse dogma certissimum neminem à Deo deseri nisi ipse prior Deum deserat: Augustini autoritate confirmatum: Noli cadere (inquit) & tibi non occidet si tu feceris casum

casum, ille tibi facit occasum, Ex hoc patebit locus: Spiritum Sanctum non auferri à iustis, nisi ipsi peccando spiritum, in se extinguant: hoc autem pertinet ad donum perseverantiæ quod non cadit sub meritum, vt Theologorum schola vniuersa docet: sed petendum est a Deo iugiter vsque ad mortem, quod facimus, dum clamamus nè proicias me à facie tua &c. super illud Matth. vñ vobis scribæ & pharisæi Hypocritæ qui mundatis quod de foris est, intus autem pleni estis rapina: Ex certa Theologia dicendum est, bonitatem actionum nostrarum constare ex duplici parte, externa scilicet, & interna, sicut homo constat anima, & corpore, & præcipuam partem eam esse, quæ consistit in spiritu interno; & ab eo sumere vim, ac meritum externas actiones, iuxta illud psalmi omnis gloria filia regis ab intus, & Cant. Pone me vt signaculum super cor tuum, & super brachiũ tuum, primò enim præcedere debet cor, dein de brachium, id est ex interno spiritu externa actio. Tandem ad hanc etiam regulam refertur, cum ex poetarum libris aliquid afferretur ad ipsius scripturæ verba confirmanda; nam scriptura etiam poetarum modis loquendi vtitur: quod si aliquis contradicat, exponat, ait, Hier. quomodo dicatur, vallis Titanorum in Regnorum libris Syrenæ & Onocentauri, in Isaiæ Arcturus, Orion, & Pleiades in Iob. & cætera his similia, quæ vtique vocabula gentilium fabularum & causas, & origines peruestigando, suo pondere non carent, modo Concionator, non velit poesim ostentare, sed Ecclesiastem agere Christianum.

c. 3. Ep. ad Galat.

Atque hæc de scripturis occurrebant ad viam aliquam nouis Concionatoribus aperiendam, quibus assiduo vsu & Sanctorum Patrum lectione meliora sine dubio occurrent: Ego vero iudicium hoc loco meum nequaquam dissimulo. quanquam nil noui, ab eo quod viri sapientes, & periti concionatores norunt sim dicurus, tamen quod dico istud est: Ad formandas optimas conciones nullam nos inire posse meliorem rationem, quam si ex opulentissimo scripturarum sacrarum thesauro, & amplissimo reuelatæ sapientiæ diuino fonte, quæ dicturi sumus hauriantur. hunc ego modum ad instruendas, vt dixi conciones longè alijs assero faciliorem ijs, qui mediocriter in sacris biblijs sint versati: Ad fructus item vberes colligendos longè magis accommodatum, cum nihil, aut dignius, aut vtilius afferri possit, quam id, quod ad hominum beneficium Deus ipse protulit, Rudioribus etiam populis planiorẽ cum ea sit li-

terarum diuinarum maiestas, vt sapientibus, & insipientibus aequae respondeat: ipsi item Oratori reliquis aptiorem, siue docere, siue mouere, aut delectare velit: Rursum Deo nil magis gratum esse, nec sapientibus, & doctis auditoribus magis aridum, quam si eiusdem Dei verbis oratio inhæreat, ideoque diuinum aliquid redoleat: Denique, vt vno verbo dicam absoluta erit omnibus numeris concio si diuinarum sententiarum luminibus illustretur, vt stellis celum, & quasi gemmis corona decoretur.

De Argumentatione. Cap. XXX.

HAtenus de argumentis, & varijs argumentorum locis locuti sumus, Sed illud etiam sciendum, hæc argumenta per Argumentationes esse tractanda, & expolienda, sunt enim argumentationes argumentorum expolitiones, & quasi eorum forma, inter quas Ratiocinatio, & Inductio præcipuum locum habent, imò ad eas omnes alia commodè referri possunt, vt iam ostendemus. Ratiocinatio, quæ græco nomine syllogismus dicitur, tres habet apud dialecticos partes, vt omnibus est notum. quas vocamus maiorem propositionem, minorem, & conclusionem; sed neque eo ordine, neque etiam numero, ab Oratoribus coercentur. Aliquando enim conclusionem præmittunt probandam, inde adiiciunt vnam vel plures propositiones, easque amplificanc, pro vt res ipsa exigit. Exemplum ex tribus partibus constans sit. Qui ex Deo est verba Dei audit, sed vos non auditis, ergo ex Deo non estis.

Epicherema. hanc primam speciem hæc quoque reducuntur; primo Epicherema, cum tota ratiocinatio in vnam cogitur propositionem, virtute, continentem omnes partes Syllogismi, vt apud Malachiã. Si Ego Dominus vbi est timor meus, si ego Pater, vbi honor; vbi subintelligitur maior propositio, Dominum oportet timere Patrem amare, & minor Ego autem sum Pater & Dominus. Sic Paulus ad Galatas. Sic stulti facti estis vt cum spiritu ceperitis, nunc carne consumamini.

Enthymema. Secundo Enthymema, vbi vnã tacemus propositionem, vt facit Paulus. Nescitis quod membra vestra templum sint Spiritus Sancti tollens ergo membra Christi faciã membra meretricis? Absit.

Socites. Tertio, Sorites, est cū multi simul coacervantur syllogismi. Exemplum sit ex D. Prospero. Isaias secundum septuaginta versionem sic habet, si non credideritis, nõ intelligetis, vnde infert ex fide intel-